

Foto: Thinkstock

25-05-2018 12:25 CEST

Norge og oljepengene: aldri så mye – aldri så lite?

Aldri har noe utviklet land så uventet og så ufortjent fått så mange penger til rådighet som Norge i årene fra 2005 til 2014. Den nærmeste parallellen er små oljerike bystater som Abu Dhabi, Brunei, Kuwait og Qatar. *Per innbygger* hadde Norge fra 1993 til 2011 *høyere* oljeinntekter enn Saudi-Arabia. Når naturgassen regnes med, er inntektene *per innbygger* fra petroleum *fortsatt høyere* i Norge. Verdenshistorisk er den norske inntektsstrømmen i disse årene et enestående fenomen.

Norge har hatt flaks, men har også spilt sine kort godt. En særskilt oljeskatt har gitt høye inntekter. Et statlig oljeselskap kunne bygge opp en stor norsk

oljeindustri som ble teknologisk ledende. Volumet ble vesentlig høyere enn forventet, inntektene likeledes.

Etter snart femti år som oljeprodusent er det på tide å gjøre opp et regnskap over hvordan denne rikdommen har påvirket norsk politikk, og hvordan norske politikere har håndtert rikdommen. Norsk politisk debatt er påfallende taus om disse spørsmålene, men de er temaet i boken Oljeboblen.

Statens pensjonsfond utland, flaggskipet i norsk økonomisk politikk gjennom mer enn en generasjon, fremheves som et skoleeksempel på fornuftig ressursforvaltning. Oljefondets forvaltningskapital var ved inngangen til 2017 større enn summen av statens samlede netto inntekter fra olje og gass siden 1971.

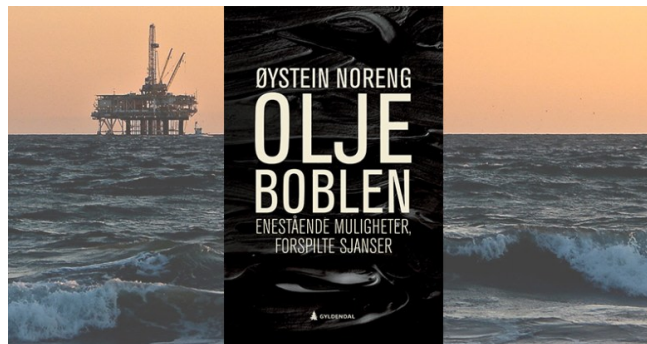
«Hollandsk syke» er et begrep som betegner avindustrialisering på grunn av høye eksportinntekter fra utvinning av naturressurser. For oss er risikoen en «norsk syke», en økonomi der høye inntekter fra en stor finansiell formue brukes med kortsiktige mål, først og fremst for å finansiere velferd, offentlig og privat forbruk. Dette er én side av skjebnefellesskapet mellom Norge og oljerike arabiske monarkier. Pengerikelighet gjør det enda viktigere å prioritere produktive formål.

Regjeringene som sto for oppbyggingen først av den norske oljeindustrien og deretter av Oljefondet, kan i ettertid sammenlignes med en driftig og nøysom første generasjons industriledere som bygger opp en stor familieformue. De fleste store familieformuer har forduftet i løpet av noen tiår. Det historiske mønsteret er at en driftig og nøysom første generasjon bygger opp en stor formue, som arvingene ødsler bort. For etterkommerne er ikke utfordringen å tjene enda mer penger, men å bruke dem.

Et første bud er å styrke landets menneskelige kapital ved en sterkere innsats for høyere utdanning, forskning og utvikling. Norge har behov for og råd til noen verdensledende forskningsmiljøer utenom olje; vi har det ikke.

Et andre bud er å styrke tilgangen på risikovillig kapital til oppstartsbedrifter. Her er den pengesterke norske staten en selvsagt pådriver. Behovet er en agent som både kan yte faglig veiledning og skyte inn kapital. Norge har behov for og råd til det; vi har det ikke,

Et tredje bud er ytterligere satsing på infrastrukturen for å lette forholdene for bedrifter i distriktene og dempe presset på de store byområdene. Norge har behov for og råd til et godt nett av stamveier og effektive jernbaner mellom landsdelene og til Sverige; vi har det ikke.

Et kritisk tilbakeblikk kan vise fire hovedpunkter for å forstå oljeboblen:

- Norsk oljepolitikk har vært langsiktig, med et helhetlig perspektiv. Oppbyggingen av Statoil i statlig regi var vellykket, likeledes satsingen på en nasjonal leverandørindustri. Privatiseringen har vært mislykket; Statoil har i mange år kunnet føre verdier ut av Norge, fordi staten krever for lite utbytte. Statens direkte økonomiske engasjement, SDØE har vært en robust inntektskilde. Oppsparingen i Statens pensjonsfond utland, Oljefondet, har vært usedvanlig vellykket. Norske erfaringer i omgang med olje og penger viser at statsdrift kan være mer effektiv.
- Det strategiske veivalget i økonomisk politikk har vært tvilsomt. Satsingen på ensidig å bygge opp en finansformue fremfor en samtidig opprustning av landets næringsliv og konkurranseevne har økt ensidigheten og risikoen i norsk økonomi. En utilstrekkelig næringspolitikk svekker grunnlaget for inntekter og sysselsetting utenom oljeindustrien.
- Oljeinntektene har finansiert ærgjerrige og kostbare tiltak for bistand og klima, med tvilsomme virkninger. Resultatet er mye symbolpolitikk og at noen politikere får oppmerksomhet og internasjonale karrierer.
- I utenrikspolitikken har det oljerike Norge valgt å knytte seg enda nærmere til USA fremfor å spille en rolle som formidler mellom nord og sør og vest og øst. Norges janusansikt mot verden har en barmhjertig og en krigersk side. Bistanden har et motstykke i krigsinnsats sammen med USA og Frankrike mot utviklingsland. Overfor resten av verden fortøner Norge utenfor

EU seg som et haleheng til USA, selv om landet har ressurser til en selvstendig opptreden.

Av Øystein Noreng, forfatter av [Oljeboblen](#).

Kjøp boken her

Gyldendal er Norges ledende konsern i bokbransjen. Vårt hovedmål er å skape og formidle verdier innenfor kultur- og kunnskapsfeltet.

Kontaktpersoner

Anne Kathrine Aabel Vikanes

Pressekontakt

Markedssjef

Gyldendal Akademisk

Anne.Kathrine.Vikaner@gyldendal.no

98 21 82 69